

TALOUDELLINEN VAPAUS ELI VELJEYS

Pekka Ervastin esitelmä Jyväskylässä 9.8.1932

Nykyajan kriisiä, nykyajan kriittillistä maailmantilaa ei kukaan kiellä. Tämä kriisi on kärjistynyt taloudelliseksi pulaksi ja melkein pulmaksi – voimme sanoa. Taloudellinen pula on niin kärjistynyt, että miljoonia ihmisiä on työttöminä tällä hetkellä maailmassa. Jos kohta työttömiä aina on, voimme tyystin sanoa, että nyt on miljoonia enemmän kuin tavallisesti. Ja siitä seuraa tietysti, että miljoonat ihmiset myöskin kärsivät taloudellista ahdinkoa – ja kumma kyllä, eivät ainoastaan ne, jotka ovat työttöminä, vaan yleensä ihmiset ovat taloudellisessa ahdinkotilassa.

Kuitenkaan ei ruokaa puutu maailmasta. Ei tietenkään kultaakaan puutu. On sitä yhtä paljon kuin ennenkin. Ruokaa jos välistä on vähän, ei sitä ainakaan nyt ole. Kaikkia aineita, mitä ravintoon tarvitaan, on olemassa, mutta kuitenkin yksilöt ja kansat seisovat hämmästyneinä kaiken tämän rikkauden edessä, eivätkä ymmärrä, miten menetellä. Todella tämä taloudellinen pula on muodostunut pulmaksi, suureksi kysymykseksi, joka huutaa kaikille ihmisille: Kuinka te oikeastaan aiotte järjestää maailman asiat? Millä tavalla järjestätte ruokaa, työtä ja toimeentuloa kaikille ihmisille, jotka haluavat tulla toimeen ja elää tässä maailmassa? Tällainen kysymys on aivankuin elämän taholta heitetty ihmisten eteen ja ihmiset, viisaat taloustieteilijät ja valtiomiehet seisovat hämmästyksellä lyötyinä, eivätkä – ainakaan kristikunnassa – keksi, mitä olisi tehtävä. Ja silloin on luonnollista, että kysymme itseltämme:

Olemmeko jotakin laiminlyöneet ja jotain tilaisuutta käyttäneet väärin, kun olemme syösseet itsemme tällaiseen tilanteeseen? Onko se meidän syytämme, että olemme umpikujassa? Emme saata edistyä, jollemme tahdo taantuakaan!

Kun tämmöisen kysymyksen teemme, silloin heitämme silmäyksen historiaan – semmoisen kuin edellisessä luennossa teimme – ja teemme itse asiassa merkillisen havainnon.

Mitä taloudellinen vaikeus on? Se on tietysti samaa kuin inhimillisen vapauden puute taloudellisessa merkityksessä. Ei ihminen voi olla vapaa eikä tuntea vapautta, jos hän on niin köyhä, kärsii puutetta siinä määrin, että hän ei enää voi toimia vapaasti oman sisäisen mielensä mukaan. Köyhyys, puute, rahattomuus, sehän on semmoinen seikka, joka tekee ihmisen sangen orjuutetuksi ja epävapaaksi.

Nythän huomasimme eilen, kun loimme silmäyksen menneisiin vuosisatoihin, että täällä kristikunnassa, Europassa on ollut käynnissä suuri taistelu ihmisen vapauden puolesta. Yksilöt ja kansat ovat tunteneet tarvitsevansa inhimillistä vapautta. Näimme eilen, kuinka 16:lla vuosisadalla syntyi kuin suuri vapauden taistelu. Se oli taistelua hengen aseinen ensin omantunnon vapauden puolesta. Sitä ennen, edellisenä vuosisatana, olivat kyllä jotkut ihmiset jo huomauttaneet, että katolinen kirkko pitää ihmisten omiatuntoja aivan vankeudessa, estäen ihmisiä ajattelemasta ja kehittämästä järkeään. Ja he olivat vaatineet, että katolinen kirkko muuttaisi opinkappaleensa ja menettelynsä. Mutta katolinen kirkko ei ottanut semmoista huomautusta ja neuvoa varteen, vaan sen sijaan että kirkko olisi vapaaehtoisesti itse reformeerannut itseään, täytyi sen reformatsioonin tulla aivankuin väkipakolla ja ulkoapäin. Sen ihmisen, joka pani sen toimeen, täytyi erota katolisesta kirkosta ja ruveta taistelemaan sitä vastaan. Luther ja hänen seuraajansa

saivat aikaan protestanttisen kirkkokunnan, ja muodostui siis kaksi toistaan vastaan taistelevaa kirkkokuntaa.

Tämä tilanne on jatkunut. Väkivallalla tuli tehdyksi se työ, joka olisi voinut tulla tehdyksi hyvällä ja suosiolla. Lutherin reformatsionia seurasivat suuret sodat. 30-vuotinen sota painoi leimansa inhimilliseen omantunnon vapauteen, joka tuli kaikkien tajuntaan. Kaikki ihmiset ovat näiden sotien jälkeen ymmärtäneet, että täytyy olla omantunnon vapaus ja uskonnollinen vapaus. Sitä ei ole osattu toteuttaa, se myönnettiin vain teoriassa, ja mainingit vanhasta henkisestä orjuudesta jatkuvat yhä.

Toinen puoli inhimillisestä vapaudesta, jota ihmiset myöskin alkoivat kaivata, oli yksilön poliittinen vapaus, joka merkitsee, että jokaisen täytyy saada ottaa osaa yhteiskunnalliseen elämään ja täytyy saada olla yhdenvertainen yhteiskunnallisen lain edessä. Tyrannivalta oli suurena esteenä, samoin kuin esimerkiksi se, että tavallisella kansalla ei ollut äänioikeutta. Se esti heitä olemasta vapaita ja tuntemasta olevansa vapaita. Euroopassa nousikin kausi – 18:s vuosisata – jolloin filosofit ja ajattelevat ihmiset vaativat tätä poliittista vapautta kaikille yksilöille. Se oli ns. valistus aika Euroopassa.

Mutta asianomaiset, juuri ne jotka istuivat asioiden johdossa – hallitsevat piirit – eivät ottaneet korviinsa tätä luonnollista inhimillistä vaatimusta. He uskoivat, että asiat menevät parhaiten vanhaa latuaan, siten että kuninkaat hallitsevat yksinvaltiaasti ja rajattomalla vallalla. – Muistamme sentään, kuinka Englannissa oli rajoitettu valta. – Mutta kun hallitukset täällä Euroopassa eivät osanneet panna toimeen mitään uudistuksia yhteiskunnassa, niin syntyi suuri ranskalainen vallankumous, ja sitä seuranneet euoppalaiset sodat ja vallankumoukset kuin mullistivat Ranskaa. Se tapahtui 18:lla vuosisadalla ja jatkui 19:n vuosisadan aikana.

Samalla huomaamme, että syntyi jokin uusi vaatimus, heräsi jokin uusi kaipuu ihmisten sieluissa viime vuosisadan aikana. Tuli selväksi jokin uusi piirre inhimillisestä vapaudesta. Olihan jo Ranskan vallankumous lennähtänyt uuden tunnuslauseen maailmalle: "Vapaus, yhdenvertaisuus, veljeys". Ja kun näin perästäpäin katselemme asioita, voimme sanoa, että vapaus tavallaan saavutettiin silloin, kun tunnustettiin oman-tunnon vapaus, yhdenvertaisuus saavutettiin silloin, kun tunnustettiin ihmisten yhdenvertaisuus lain edessä ja kun ymmärrettiin, että ihmisille on annettava äänioikeus suurem-massa mitassa kuin ennen. Mutta viime vuosisadalla vasta alettiin ajatella ja pohtia kolmatta vapauden muotoa, taloudel-lista vapautta, sillä monen ihmisen mielestä tuli selviöksi, ettei uskonnollista eikä poliittista vapautta saattanut olla olemassa, ellei ollut taloudellista vapautta. Ellei yksilön talous ollut vankalla pohjalla, ei hänen omantunnon ja poliittinen vapau-tensa merkinnyt paljon mitään. Sentähden monet aivot miettivät, miten on asiat niin järjestettävä täällä maan päällä, että tämä taloudellinen kysymys saa oikean ja luonnollisen ratkaisunsa.

Muistamme, kuinka silloin tämän kysymyksen yhteydessä alkoi ihmisille selvitä kuin pohja taloudelliselle pulmalle – että ihmisethän oikeastaan ovat jollain tavoin veljiä täällä maan päällä. Yksi taloudellinen mahdollisuus on tietysti se, että jokainen pitää huolta itsestään. On olemassa kaikkien sota kaikkien kesken. Jokainen ryöstää ja haalii itselleen mitä voi saada ja antaa sitten perheelleen. Se olisi tietysti yksi ratkaisu. Mutta toinen on se, että ihmiset toimisivat yhdessä, auttaisivat toisiaan ja pitäisivät silmällä yhteisiä etuja. Sekin oli kuin itsestään tullut yhteiskuntaan. Itsestään oli syntynyt aivan käytännöllinen ratkaisu, ja se oli syntynyt tiedemiesten silmissä niin, että he ymmärsivät, että yhteistyöllä on suuri merkitys. Ei

yhdessäkään kansassa voitu ajatella sotaa jotain vihollista vastaan, ellei jonkinlainen yksimielisyys vallinnut kansassa ja kansa asettanut kaikkia voimiaan hallituksen käytettäväksi, jotta se saattoi käydä sotaa. Tuli selväksi tuo yhteistyö ja tuo yhteenkuuluvuus.

Näemme myös, kuinka viime vuosisadalla kansat alkoivat tuntea itsensä yksilöiksi ja alkoivat vaatia poliittista vapautta itselleen – semmoista tunnustusta, että niidenkin, vaikka olivatkin pieniä, piti olla vapaita poliittisesti. Semmoista taistelua näemme viime vuosisadalla pienienkin kansojen puolelta. Ne tahtoivat tulla itsenäisiksi. Meidän kansamme historiasta on selvä esimerkki. Vuodesta 1890 lähtien alkoi kaikille tulla selväksi täällä, että Suomi oli yhtä arvokas kansa kuin muutkin maan päällä ja sillä oli oikeus elää omalla tavallaan.

Selvisi myös, että kansoilla piti olla silloin jonkinlaista taloudellistakin vapautta. Koko tämä taloudellinen kysymys oli esillä viime vuosisadalla ja tiedämme, että syntyi mahtava liike maan päällä – sosialistinen liike – joka teroitti ihmisten mieliin ja herätti suuria joukkoja tietoiseksi, että kaikki ihmiset ovat sentään veljiä luonnon edessä ja kaikilla ihmisillä pitäisi olla taloudellinen vapaus, kaikkien piti olla taloudellisesti taattuja.

Sosialistinen liike sai suuret joukot heräämään tämän ymmärtämiseen ja ne alkoivat vaatia, että yhteiskunnan taloudelliset olot on järjestettävä uudelle inhimillisemmälle pohjalle, niin että suuret, syvät rivitkin voivat tuntea itsensä vapaiksi. Mutta kuinka kävi? Meidän täytyy tunnustaa, että maailman valtakunnat ja hallitukset eivät vielä olleet siinä kohdassa, että olisivat voineet ottaa varteen tämmöistä vaatimusta ja näkökohtaa. Ne eivät olleet niin viisaita, että olisivat itse ymmärtäneet, miten olisi meneteltävä ja järjestettävä asiat. Eivät liioin

nuo joukot osanneet selvästi esittää, miten olisi meneteltävä. Heillä oli johtajia, jotka kyllä esittivät erilaisia ohjelmia, teorioita ja vaatimuksia, mutta eivät osanneet puhua semmoista kieltä, että se olisi mennyt kaikkien ihmisten sydämiin.

On näet huomattava se sängen merkittävä seikka viime vuosisadan sosialistisen liikkeen suhteen, että se pukeutui yksinomaan materialistiseen muotoon. Se tahtoi olla tieteellinen, järkevä ja todellisuuden pohjalle perustuva niin paljon kuin mahdollista. Ja kun tieteen luonne oli itsestään materialistinen, niin sosialistinen liike ahmi tuon materialistisen käsityksen ja vääristi sillä koko sosialistisen näkemyksensä. Materialismi lienee tehnyt sen, että tuo selvä tasa-arvoisuuden vaatimus ja vapauteen pyrkiminen ei saanut kaikkien huomiota osakseen. Johtavat piirit eivät osanneet kallistaa sille korviaan. Heistä tuntui yltiöpäiseltä koko sosialismi niiden ihmisten puolelta, jotka eivät vielä osaa edes ajatella, eivätkä he osanneet ryhtyä mihinkään.

Huomaamme, että pitkin viime vuosisataa oli tämmöinen suuri liike käynnissä. Ei se kantanut mitään kaunista hedelmää, sillä tiedämme, että taloudellisen kysymyksen takana oli samalla myöskin jonkinlainen valtakysymys – mutta se tavoitteli hyvinvointia. Se taloudellinen kysymys oli esillä, kun syntyi suuri maailmansota. Kansat kamppailivat keskenään, ja se sota kävi taloudellisen kysymyksen merkeissä. Ehkä jotkut toivoivat, että se sitten ratkaisisi taloudellisen kysymyksen, mutta se itse ratkaisi kysymyksen sillä tavalla kuin sota aina tekee. Se hävitti äärettömiä taloudellisia arvoja. Europpa tuli yhtäkkiä paljon köyhemmäksi reaalisesta omaisuudesta. Laskettiin, että Europpa siirtyi aineellisesti sata vuotta taaksepäin. Sen sodan perästä ihmiset ovat kyllä enemmän ja enemmän huomanneet, että kysymys on nyt

oikeastaan taloudellista laatua. Taloudellinen probleemi on ratkaistava – mutta miten?

Sitä eivät viisaat ja tiedemiehet ole vielä ymmärtäneet, eivätkä päässeet siihen käsiksi, ja tilanne on yhä kärjistynyt vuosi vuodelta. Ja meistä tuntuu todella, kuin olisimme jonkinlaisessa toivottomuuden tilassa. Jokainen kysyy, mitä tästä oikeastaan tulee. Kaikki ovat kysymysmerkkeinä, eikä kukaan tiedä, mitä tästä kaikesta tulee. Mutta me voimme totuudenetsijoinä ymmärtää yhden asian. Me tietysti laiminlöimme viime vuosisadan aikana ja sen loppupuolella jotain. Tämä vuosisata onkin oikeastaan se vuosisata, jolloin taloudellinen kysymys kolmantena inhimillisen vapauden muotona asettuu eteemme ratkaisua ehdottomasti vaativana kysymyksenä. Sillä jos ajattelemme, miten asiat olivat viime vuosisadalla, niin huomaamme tilanteen olleen sama kuin edellisten kriisien aikana. Ennen Ranskan vallankumoustahan sanottiin, että tehkää niin ja niin. Samoin ennen maailmansotaa julistettiin teosofinen sanoma ja madame Blavatsky, joka esiintyi vuodesta 1875 tehden työtä kuolemaansa saakka 1891, hän nimenomaan viittasi siihen tilanteeseen, jossa maailma on. Hän sanoi: ”Nyt on semmoisia kysymyksiä ratkaistavana, joista yksi on esimerkiksi pienten kansojen – ja yleensä kansojen – poliittinen vapaus ja europalaisten valtakuntien maantieteelliset rajat. Mutta tärkein kysymys on taloudellinen kysymys.”

Teosofinen liike otti madame Blavatskyn sanoman sillä tavalla varteen, että omaksui sen jonkinlaisena maailmankatsomuksena, elämänymmärryksenä, vaikkei osannut sitä oikein seurata. Mutta madame Blavatsky sanoi: ”Näitä kysymyksiä voidaan ratkaista ainoastaan yhdellä tavalla, sillä tavalla, että otetaan huomioon se totuus, että ihmiset ovat veljiä. He ovat ihmisiä, järjellä varustettuja olentoja, joilla on omatunto, sydän. Se on otettava perustukseksi kaikille uusille järjestelyil-

le. Ihmisten yleinen veljeys on ajan ehdoton vaatimus. Jos Europpa kuuntelee tätä teosofista sanomaa, silloin veljeyttäkään ei käsitetä materialistisella tavalla. Mutta jos Europpa ei ota varteen teosofista sanomaa, joka selittää, mikä ihminen on, kuinka ihminen on jälleensyntyvä olento ja kuinka kaikki ovat yhdenvertaisia ja toisistaan riippuvaisia veljiä, Europpa ei voi välttää suurta maailmanpaloa, hirmuista sotaa. Se menee aivan perikatoaan ja häviötään kohti, jollei se ota tätä uutta tunnussanaa omaan lippuunsa. Tämä tunnussana on 'veljeys' – veljeys, joka ei ole mikään tunneasia, ei ainoastaan tunnelmallinen sisäinen liikunto ihmisen sielussa. Veljeys on kaikista järkevin asia. Veljeys on luonnon tosiasia. Jos ihmiset eivät ymmärrä sitä ja ota laskelmiinsa mukaan sitä, että ihmiset ovat veljiä keskenään, silloin ei menestytä minkäänlaisissa järjestelyissä. Rauhaa ei saada aikaan kansojen kesken, eikä yhteiskunnissa oikeutta ja onnellista oloa yhteiskunnan jäsenille, jollei veljeyttä oteta lukuun.“

Näin sanoi madame Blavatsky nimenomaan ja lisäsi vielä, että tietysti on verraten vähän toiveita siitä, että ihmiset nyt osaisivat sen paremmin kuin ennenkään ottaa tämmöistä ennakkohuomautusta varteen. On päinvastoin luultavaa, että vasta ne tyhmyydet, joita tehdään, opettavat heitä. Ihmiset joutuvat omien tekojensa kautta niin suureen ahdinkoon, että heidän silmänsä lopulta menevät auki. Lopulta he huomaavat ja ymmärtävät, mitä nyt on todella otettava huomioon, että enää ei saa jättää ottamatta huomioon niinkin hullua asiaa kuin ihmisten veljeys, jos tahdomme järjestää oloja maan päällä.

Puhetta veljeydestähän on aina pidetty kuin tyhmän tai hullun puheena. Sehän on maailman viisasten ja menestyvien ihmisten mielestä aivan lapsellista puhetta. Veljeys – eihän mitään voi järjestää sen mukaan. Jos sanottaisiin ”oikeus“, silloin se olisi käsitettävää. Porvarillinen yhteiskunta on

rakentunut oikeuden pohjalle. Siinä noudatetaan lakia ja oikeutta. Mutta eihän valtiollisiin ja yhteiskunnallisiin oloihin voi ottaa veljeyttä mukaan. Ei mistään järjestyksestä tule silloin mitään. Eikö kaikki mene nurin silloin?

Ei, vastaavat viisaat ihmiset, asiat kirkastuvat ja tulevat paremmiksi. Nyt täytyy vapauskäsite ja -ajatus ottaa huomioon. Ranskan vallankumous käsitti sen ohjelmassaan. Tuo parolli "vapaus, yhdenvertaisuus, veljeys" tuli kyllä vapaamuurariloohista, mutta koko Ranskan valtakunta oli sen tunnuslauseen täyttämä. Se ei kuitenkaan menestynyt. Mutta sen perästä sana "veljeys" on kaikunut maailmassa ja ihmisillä on ollut tilaisuus oppia vähitellen ymmärtämään, että siinä sanassa on myöskin jotain todellisuuspohjaa.

Totuudenetsijöinä kysymme, onko sitten ihmiskunnalle Euroopassa esitetty mitään semmoista ohjelmaa, jonka mukaan olot voitaisiin järjestää, vaikkakaan ihmiset eivät ole olleet vielä halukkaita. Katselkaamme aivan nykyisimmän ajan historiaa. Emme ota nyt lukuun teosofista liikettä, jolla ei ole ollut mitään yhteiskunnallista ohjelmaa. Se ainoastaan teroitti, mikä periaate on otettava mukaan kaikkiin yhteiskunnallisiin ja valtiollisiin ohjelmasuunnitelmiin. Niihin on otettava veljeys mukaan. Siihen tyytyi teosofinen liike. Mutta kun katselemme uusinta historiaa, huomaamme, että on joitakuita ihmisiä, jotka ovat suhteessa tai toisessa esittäneet jonkinlaista ohjelmaa. Niinhän meillä on aivan meidän päivinämmä elävänä ja voimakkaana työntekijänä itävaltalainen tohtori ja kreivi Kalergi, joka puhuu Europan yhdysvalloista. Se ei ole mikään uusi aate. Sitä ajateltiin Ranskassa jo kuningas Henrik IV:n aikana 1600-luvulla. Henrik IV ja hänen ministerinsä herttua de Sully ajattelivat yhdessä Europan yhdysvaltoja, että turhat ja luonnottomat sodat saataisiin poistetuksi kansojen kesken.

Muistamme, että kun Napoleon astui valtaan, oli hän erityiseltä taholta saanut ohjelman, että hän työskentelee Europan yhdysvaltojen puolesta. Hän lankesi siinä, että ajatteli: Näissä Europan yhdysvalloissa pitää olla jokin mahtava kuningas tai keisari, joka hallitsee, sillä miten ne muuten pysyvät pystyssä? Mutta jos on semmoinen hallitsija, silloin kyllä saadaan aikaan rauha Europassa. — Ja hän taisteli sitten sen puolesta, että hän itse tulisi Europan hallitsijaksi. Hän oli tarmokas ja viisas, hän antoi viisaita lakeja Ranskalle. Hän olisi ehkä kyvykkäästi hallinnut Eurooppaa. Mutta joka tapauksessa se oli vallanhimo, itsekäs personallinen ajattelu, joka sai aikaan sen, että hänen työnsä estettiin.

Nyt on meillä tämä itävaltalainen kreivi, tohtori Kalergi, joka tekee työtä aatteellisesti saman asian puolesta. On täällä Suomessakin niitä, jotka kannattavat "Pan-Europpa" -aatetta eli Europan yhdysvaltoja. Ja tämä ohjelma näkyy saavuttavan jonkin verran huomiota valtiollisissakin piireissä. Kreivi Kalergi kulkee puhumassa eri paikoissa Eurooppaa ja hänen aatteensa on saanut valtiomiehissäänkin jalansijaa, sillä he ymmärtävät sisimmässään, että jolleivät kristityt valtiot tee liittoa keskenään, hävittävät ne lopulta toisensa. Sodat Europan eri valtioiden välillä ovat aivan järjettömiä. Niiden pitäisi sopia, että heidän taloudellinen ja poliittinen elämänsä tulisi yhteiseksi ja veljelliseksi, jolloin heidän kulttuurielämänsä taas tulee täydelleen yhteiseksi. Kreivi Kalergi esittää näitä asioita ja valtiomiehet huomaavat, että siinä on pelastus.

Mutta tietysti valtiomiehet ovat kiinni vanhoissa käsityksissään. He ovat jokainen oman valtakuntansa puolella ja ajattelevat sen etua. Jolleivät ihmiset luovu siitä itsekkästä ajattelutavasta, että ajattelevat ainoastaan oman itsensä ja valtakuntansa etua, emme pääse minkäänlaiseen rauhalliseen ja hyvään ratkaisuun Europassa. Meidän täytyy luopua tuosta

kansallisesta itsekkyydestä ja ajatella jotain suurta yhteistä kristikuntaa ja Pan-Eurooppaa. Meidän täytyy avata silmämme niin paljon, että osaamme hieman ajatella oman kotimme, oman kaupunkimme, oman maamme rajojen ulkopuolelle. Silloin kun Europan valtakunnat alkavat näin ajatella, ei ainoastaan yksitellen ja itsekkäästi, vaan yhteisesti koko Europan tulevaisuutta ja menestystä ja kaikkien kansojen onnea, silloin voidaan ratkaista myöskin tuo tärkeä kysymys – taloudellinen kysymys. Kreivi Kalergi nimenomaan huomauttaa, että on aivan välttämätöntä, että ensin saadaan tuommoinen melkein uskonnollis-poliittinen käsitys maailmaan, sitten taloudellinen itsekkyyks myöskin häviää. Silloin ihmiset ajattelevat kaikkien onnea helpommin kuin ennen. – Ja tuntuu niinkuin se ohjelma valtaisi enemmän ja enemmän alaa ja niinkuin se saattaisi ohjata Europan valtakuntia parempaa tulevaisuutta kohti.

Mutta tämä ohjelma koskee enemmän juuri kansainvälisiä poliittisia suhteita. Se ei ratkaise yksilön suhteita ja oloja tässä yhteiskunnassa. Kysymme siis: Onko mitään semmoisia reformaattoreita esiintynyt ja onko syntynyt semmoista ohjelmaa, joka tähtää yksilöiden taloudelliseen vapauteen yhteiskunnassa? On, vastaamme. Saksassa eli meille kaikille tuttu tohtori Steiner, joka maailmansodan aikana esitti semmoisen kolmijako-ohjelman. Se ei ollut minun käsittääkseni hänen keksintöään, koska sitä samaa ohjelmaa oli esittänyt Ranskassa 1800-luvulla eräs toinen merkillinen mies henkisessä liikkeessä – jos kohta maailma ei niin paljon huomiota ole hänelle antanut. Tämä ranskalainen oppinut ja sangen kunnioitettu mies oli markiisi Saint Yves d'Alveydre. Hän kirjoitti 80-luvulla suuria teoksia, joissa hän esitti aatteensa ja eräässä teoksessaan, jota hän nimitti ”Todelliseksi Ranskaksi“ eli ”Ranskalaisten elämäntehtäväksi“, hän esitti ohjelmansa.

Mutta hän selitti samalla, ettei tämä ohjelma ole hänen keksintöään. Se on aina ollut viisailla, ja jotkut kansat ovat jo toteuttaneet tämän ohjelman, joka on niin lähellä ihmisten järkeä ja omaatuntoa. Ranskassa sitä oikeastaan toteutettiin 1200- ja 1300-luvuilla, vaikka se ei jäänyt pysyväksi, vaan ohjelma unohdettiin. Ja mikä oli tämä ohjelma, joka oli näiden miesten mielestä niin inhimillinen?

Sitä ohjelmaa on sanottu yhteiskunnan kolmijako-ohjelmaksi. Mutta se tähtää oikeastaan siihen, että nämä eri elämänilmaukset ihmisessä ja yhteiskunnassa eli ne, joita me olemme tässä nimittäneet omantunnon-, poliittiseksi- ja taloudelliseksi vapaudeksi, että nämä eri puolet ihmisen ja yhteiskunnan elämässä olisi irrotettava toisistaan, niin että ne toimisivat itsenäisesti ja vapaasti eivätkä olisi riippuvaisia toisistaan. — En tietysti tässä nyt saata enkä ennätä esittää kokonaisuudessaan ja kaikessa laajuudessaan tätä ohjelmaa, mutta yhden seikan tahdon esittää. Ajatelkaamme, että nämä puolet olisivat riippumattomia toisistaan. Se näkyisi siinä, että kansa aina valitsisi kolme parlamenttia. Yksi hoitaisi kansan nimissä — ikäänkuin alhaaltapäin — omantunnon asiat, koko kasvatusjärjestelmän, koko kulttuuria. Toinen hoitaisi kaikkea poliittista toimintaa. Se siis laatisi lait, hoitaisi oikeusjärjestystä ja virkakoneistoa yhteiskunnassa. Kolmas valvoisi ekonomista elämää ja kansan puolesta ikäänkuin säätäisi lakeja taloudelliselle elämälle.

Ja kun nämä olisivat riippumattomia toisistaan, niin ymmärrämme, että jos taloudellisia asioita hoitaa erityinen talousparlamentti, ei mikään hallitus poliittisena tekijänä ja vallanpitäjänä voi ilman muuta sanoa: Nyt on pantava sota toimeen ja kansan täytyy luopua varoistaan, maksaa veroja j.n.e. — sillä politiikkaa ei saa sekoittaa ollenkaan talouteen, vaan talous maailmassa pysyy silti vapaana. Talousparlamentit eivät anna

syttyä sotia missään maassa. Nämä ekonomiset johtajat sanoisivat sellaisessa tapauksessa: Olkaa hyvä ja tapelkaa vain. Me emme maksa sotaa. – Hulluthan saavat sitten tehdä sen, että tappelevat keskenään. Kansa ei maksa sitä lystiä. Näin kävisi silloin, kun Europan taloudellinen elämä on niissä käsissä, jotka määräävät, miten kansojen taloudellisia asioita on hoidettava. Tämä on yksi esimerkki siitä, mitä varten pidetään tärkeänä, että taloudellinen elämä maan päällä on vapautettava kaikesta poliittisesta painostuksesta, että kansa voisi tehdä työtä ja tuottaa vapaasti, vaikka toiset haluaisivat vuodattaa verta. Tämä on kuin yksi pieni esimerkki siitä, mihin tähtäävät ne, jotka ajattelevat tämmöistä – kolmea parlamenttia.

Sitten täytyy olla tietysti, niinkuin Saint Yves d'Alveydre esitti teoksissaan, kolme ministeriä, jotka ovat parlamenttien määräysten toimeenpanijoita. On myöskin kolme toisistaan jyrkästi erotettua ministeriötä – ja virastoja, jotka ovat niiden alaisia – jotka toimivat vapaasti ja erikseen, niin että esimerkiksi kulttuuria ei voi väärinkäyttää. Poliittiset herrat eivät voi sanoa niinkuin keisari ennen: Näin ja näin on kaikessa opetuksessa, yliopistoissa ja koulussa historia esitettävä. Historia täytyy esittää oman isänmaan kannalta. Sen täytyy näyttää, että oma kansa on paljon parempi kuin muut kansat. Sillä tavalla on historia kirjoitettava! – Tiedämme, kuinka esimerkiksi Saksassa keisari Wilhelm II saattoi antaa tämmöisiäkin määräyksiä yliopiston professoreille: Kirjoittakaa niin ja niin. Ja heidän täytyi totella, sillä kulttuuri, taide ja kaikki on politiikan palveluksessa. Ajatelkaa, mikä häpeä esimerkiksi tiedemiehille, jotka tahtovat tietää totuuden, että he eivät saa sanoa, miten asiat ovat. Poliittinen toiminta saa määrätä sekä kulttuurista että ekonomisesta elämästä. Nämä asiat on – näiden ohjelmien laatijan, sekä tohtori Steinerin että markiisi

d'Alveydren mielestä – erotettava toisistaan ja vapautettava toistensa vaikutuksesta.

Mutta me, jotka emme ole semmoisia henkilöitä, että voisimme ottaa osaa maailman menoon ja yhteiskuntaa mullistaviin muutoksiin, me tavalliset pienet ihmiset, jotka olemme ulkopuolella näitä suuria tekoja, voimme kysyä: Eikö ole mitään semmoista ohjelmaa, jonka kuka tahansa ihminen voisi toteuttaa, kun hän tahtoo, että yhteiskuntaan tulisi muutos ja että inhimillinen vapaus myöskin taloudellisella alalla toteutettaisiin?

Ja silloin voimme vastata, että onhan meillä todella viisaiden viittauksia. Ja jotemme menisi hakemaan vettä kaivoa edemmäksi, niin onhan meillä se opettaja, jota nimitämme vapahtajaksi.

Meillä on Jeesus Kristus, joka on sanonut meille: ”Minä olen tie.” Hän näyttää meille tien, miten meidän on meneteltävä, ja hän sanoo meille: Teidän pitää oppia rakastamaan toisianne – se on ensimmäinen käsky. Ensin Jumalaa yli kaiken ja sitten toisianne. Ennenkin sanottiin niin, mutta hän teroitti opetuslapsilleen: ”Rakastakaa toisianne sillä rakkaudella, jolla minä olen teitä rakastanut. Kun opitte rakastamaan ja tunnette sekä sisässänne että teoissänne, että ihmiset ovat kaikki veljiä, silloin pulma ratkaistaan.” Jeesus siis sanoi, että liittykää yhteen ja rakastakaa toisianne. Ja hän näytti kerran esimerkin, kun siellä oli kokoontunut häntä kuuntelemaan suuri joukko, 4–5 tuhatta henkeä. Kun hän huomasi, että ihmisille alkoi tulla nälkä – sillä oli syönnin aika – hän kysyi opetuslapsiltaan: ”Onko täällä mitään ruokaa, mitä voisimme saada itsellemme?” Joku vastasi, että täällä on poika, jolla on niin ja niin monta leipää ja kalaa. Jeesus käski ostamaan ne ja opetuslapset hankkivat ne tuolta pojalta. Ja sitten Jeesus sanoi kaikille ihmisille: ”Tehkää nyt niinkuin minä teen.” Jeesus tiesi,

etteivät ihmiset olleet lähteneet pitkälle matkalle ottamatta eväitä mukaansa. Moni oli kyllä tullut ilman eväitä, mutta toiset olivat ottaneet niitä mukaansa. Ja Jeesus sanoi: "Nyt näytän esimerkkiä ja annan ratkaisun tähän taloudelliseen kysymykseen. Ratkaiskaa se vastedes, niinkuin minä nyt!" Ja hän otti sitten nuo kalat ja leivät ja jakoi ne toisille. Hän ja apostolit, jotka olivat ostaneet itselleen ruokaa, jakoivat sen toisille. "Tehkää te samoin", sanoi Jeesus kuuntelijoilleen, ja kaikki tekivät samalla tavalla. Heidän sydämensä olivat lämmenneet hänen opetuksistaan ja sillä tavalla heidän eväskonttiansa sisältö tyhjentyi ja kaikki ihmiset tulivat ravituiksi. Ja vielä jäi ylitse 12 korillista ruokaa.

Ne sanat todistivat, että tässä tapahtui todella suurenmoinen rakkauden ihme, ei mikään taikatempu, että Jeesus olisi tyhjästä saanut ruokaa. Mutta tuo suuri rakkauden esimerkki sai aikaan sen, että kaikki saivat syödäkseen ja juodakseen ja vielä jäi ylitsekin. Tuo oli Jeesuksen antama käytännöllinen opetus. Hänhän oli sanonut: "Minä olen tie, tehkää siis niinkuin minä, niin kaikki käy hyvin." Ja se sisältää periaatteen: Jos tahdomme ratkaista taloudellisen probleemin maan päällä, täytyy meidän tulevissa yhteiskunnissa ottaa lukuun ja tekoihimme tuo uusi periaate "veljeys". Siitä on seurauksena, että kaikilla on kylliksi ja jää vielä ylijäämääkin.

Tämä on se ihme, jonka täytyy maailmassa vielä tapahtua, ja se alkaa vähitellen ehkä pienistä piireistä, ehkä sillä tavalla, että ne, jotka tuntevat olevansa teosofeja, ruusuristiläisiä, totuudenetsijöitä, tuntevat kerran sydämessään, omassatunnossaan ja järjessään semmoisen velvoituksen, että nyt meidän on pienemmässä mitassa ensin rakennettava uusi yhteiskunta.

Toinen esitelmä sarjasta *Inhimillinen vapaus*, minkä Pekka Ervast piti Jyväskylän kesäkursseilla 1932.

Esitelmä on julkaistu kirjassa *Mitä on vapaus*, 1998.